

AYDINLIĞA DOĞRU – MARIO LODİ

-ÖZET-

GÖZLEM YAYINLARI

ÜÇÜNCÜ BASKI 1979

SUNUŞ

Cacabey Ortaokulu öğrencisi Leyla Köksal'ın Temmuz 1974'deki Töb-Der Genel Kurulu'na gönderdiği telgraf: **“Öğretmenim; dünyanın nasıl döndüğünü öğrettin? İçinde dönen dolapları öğretmedin. Pamuğu, tohumu, çiçeği öğrettin. Zeytini, portakalı, üzümü öğrettin; fakat kimlerin aslan payını aldığını, elin gavurunu, onun işbirlikçisi ve vatan hainlerini neden öğretmedin? Öğretmenlerim, yürekten sizi izlerim; ellerinizden öperim.”**

Katia'ya Mektup

Bizim sınıfa girdim. Sınıf dediğim, 4.70'e 5 metre boyunda bir kutu. Güneşe, açık havaya, harekete en fazla ihtiyaç duydukları çağda çocukları **“kapatmak”** için kullanılan dünyadaki buna benzer binlerce sınıfı düşündüm. Tuğladan yapılmış kutuları; sanki hapishane hücreleri. Bence hapishane hücreleriyle, sınıflar arasında büyük benzerlikler var; biçimiyle, rengiyle, çıplaklığıyla aynı kahredici katı görünüş. Dört tane gri duvar, ilgini çekecek, seyredebileceğin tek bir şey yok. Sanki okul da hücre gibi düşünce ve duygu yeknesaklığını yaratma peşinde.

Sabah teneffüslerinde öğretmenlerinin gözetimi altında, bir tek yeşil otu bile olmayan avluya inen çocukları görünce, hava almaya çıkarılan mahpusları görmüş gibi olurum. Ama gene de arada bir fark var: tutuklu hücrelerinde istediği gibi düşünebiliyor. Kendi istediğini düşünebilme, düşüncesini geliştirebilme «**özgürlüğünün**» zevkini çıkarıyor. Oysa sınıfta, ağzından çıkan her lâfi tekrarlatan, çoğu kez sadece kendi kafasındaki düşünceye saygı duyan, emreden, ezberlemeyi öğreten ve bu işi en iyi kıvıran papağanlara ödüller veren bir öğretmen vardır.

Tabii bu uygulamanın kurbanı sadece okul çocukları değil. Evde ana-babalar çocuklarına, parti ileri gelenleri seçmenlerine, çavuş askere ve sonunda patron işçilerine emredecek, hükmedecektir. Bu şartlar altında büyüyecek olan insan da öcünü karısından, çocuğundan, kendinden zayıf gördüğünden alacak ve böylelikle zinciri uzatacak ufak birer «**gardiyan**» olma yolunda olduğumuz için hiç birimizin kıramadığı bu zinciri sağlamlaştıracaktır. Biliyorum şimdi abarttığımı söyleyeceksin, fakat toplumumuzda insana verilen değer konusunda bir fikir edinmek istiyorsan öğretim kurumunu titizlikle incele. Örneğin eğitim programlarının içeriği ve yöntemleri bu konuda son derece aydınlatıcıdır. Kanımca yapısıyla disipliniyle hapisanelere benzeyen bu okulları (en geniş eğitim anlamında) kurup geliştirenler de insan özgürlüğü sorunu kaygılarının en sonuncusudur.

MODERN MATEMATİK

Simdi gelelim, “**modern matematiğin okullara girmesi olayı altında neler yatıyor?**” sorununa!

Kadın eteklerinin boyu, tüketicinin istek ya da ihtiyacına göre değil de bir takım gizli kapaklı çıkarılara bağlı olarak uzayıp kısaldığı gibi; senelerden beri bilinen modern matematiğin, «**durup dururken**» Amerika'dan başlayarak bütün Avrupa ülkelerinin okul programlarına girmesi de öyle bir takım çıkarılara bağlıdır. Bu işten kimlerin yararlandığını sormanın zamanı geldi.

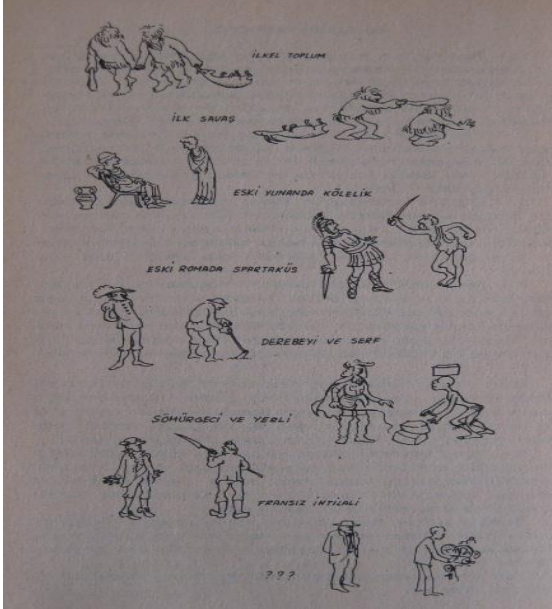
Hikâye Sovyetlerin ilk Sputniği aya yollamalarıyla boşlar. Sovyetlerin bu başarısından «**incinen**» hasımları Amerikalılar teknik gelişmede bundan böyle sıçramalar yapmaya ve -bu arada teknolojik ilerlemenin bir parçası olan okulun program ve yöntemlerini tekrar gözden geçirerek- tasarlanan gelişme hızına «**uygun**» düşecek elemanları hazırlayacak okulu yaratmaya karar verirler. Böylece 1959'da Woods Hole'de psikologların, pedagogların, fizikçilerin, matematikçilerin, biyologların, kimyagerlerin, sanayicilerin ve hükümet temsilcilerinin tümünün katıldığı, zekâ gelişimini hızlandırmanın olanaklarını araştırdıkları meşhur kongre toplanır. Sağda solda ne kadar eğitim ve pedagoji teorileri varsa karıştırılır; işe yarayan tarafları ayıklanıp kullanılır, işlerine uygun düşmeyen tarafları atılır. Yeni programlar ve yöntemler oluşturulur ve birkaç yıl sonra sürüyle teknisyeni ve bilgini ortaya çıkaracak olan makine hareketine getirilir. Dewey (çocuğu edilgen kabul eden sisteme karşı çıkan Amerikalı eğitim uz-

manı) yöntemlerine sırt çevrilir ve okul, «**güçler**» politikası çerçevesi içinde teknolojik rekabetin hizmetine giriverir. Bundan böyle okul, kârların en yükseğini sağlayan mekanikleşmenin zirvesine ulaşmış olan üretimde kullanılmak üzere «**araç**» insanı yetiştirmeye başlar.

Sanayinin, ileri teknoloji evresine girmesiyle okul da «**amaç**» değiştirmiş oluyor. Yeni amaçlarda kullanılacak insanın, o amaçlara yarayacak yetenekleri bulunup geliştirilmeli. Ünlü bilginler «**araç**» insanı uzun uzun inceledikten sonra zekâ ve mantık yeteneklerinin çok küçük yaşlardan beri var olduğunu, özel bir yöntemle çocuğun üç yaşında okuma öğrenebileceğini ve de en önemlisi matematik kavramlar oluşturabileceğini açıklarlar. Ve işte o andan sonra herkes kolları sıvayıp bu küçük insanı, büyük sistemin hesap yapabilen (düşünen insana gerek yok!) ufak bir çarkı durumuna getirmek için işe girişir...

Demek oluyor ki, modern matematik, hâkim sınıfın elinde hızla gelişmekte olan teknolojiye ayak uyduracak elemanları yetiştirmeye yarayan bir yöntemdir. Ama öte yandan, bu yöntemin «**düşünmeyi öğretmeye**» yarayan temel bir araç olabildiğini ve bu özelliğinden alabildiğine yararlanmamız gerektiğini de unutmamalıyız. Yukarıda da söylediğimiz gibi modern matematiğin kazandırdığı mantıkî faaliyeti soyut sayılar dünyasından, her gün yaşadığımız somut dünya ve sorunlara aktarabilirsek bu yöntemden gerçekten yararlanmış olacağız. Zekâ ve yetenek, ancak dünyanın gerçeklerine, sorunlarına doğru yöneltirse çözümlemenin, programlanmanın ve mücadelenin devrimci aletleri durumuna gelebilir. İşte o zaman da silahın namlusu hedef değiştirmiş olur.

KÖLELİĞİN TARİHÇESİ

1- Başlangıçta toprak herkesin malıydı. İnsanlar henüz uygarlaşmamışlardı. Ormanlarda yaşarlar, topladıkları bitkiler ve avladıkları hayvanların etiyle karınlarını doyurur geçinirlerdi. Zamanla guruplar halinde mağaralarda yaşamaya başladılar. Ava birlikte gidip, etleri arala-

rında paylaşmayı kemikleri de atmayıp alet ve silâh olarak kullanmayı, süs eşyası yapmayı akıl ettiler. (Umberta)

2- İnsanlar bir şefin başkanlığında kabileler halinde toplanmaya başlayınca kabileler arasında su, bazen de hayvan çalmaya dayanan ilk savaşlar patlak verdi. Bu ilk savaşların sonucu, köleliğin başlangıcı oldu. Savaşı kazananlar yenilenleri kendi işlerinde çalıştırmaya başladılar. (Cosetta.)

3- İlkçağ'da Yunanistan'da köleler toplumun büyük bir kesimini oluşturmaktaydı. Borcunu ödemeyen, hüküm giyen, savaşı kaybeden köle oluyordu... Köleler hür ülkenin savunmasına katılamazlardı. Sonunda Atina kentini savunacak hür insan kalmayınca Solon bir kanun çıkararak borçluları yüzünden köle olmuşları azat etti. (Tiberio)

4- Roma İmparatorluğu savaşlar sonucunda genişlediği için imparatorluktaki köle sayısı oldukça kabarıktı ve her yeni savaşla daha da kabarıyordu. Köleler nesne (res) sayılıyorlardı. Etlere ve kemikleriyle köleler efendilerinin malıydı. Kölenin hayatı ve ölümü efendinin keyfine bağlıydı. Parası olan pazara çıkar, istediği kadar köle satın alır ya da kiralayabilirdi; ayrıca isteyen kölelerini azat da edebilirdi. Roma imparatorluğunun son dönemlerinde Spartaküs'ün önderliğinde ilk büyük köle ayaklanması baş gösterir. Roma ordusuyla köle ordusu iki yıl savaşır. Sonunda Spartaküs beş bin arkadaşıyla birlikte çatışmada ölür. Ele geçirilen altı bin tutsak Romalılar tarafından çarmıha gerilir. Kölelik devam eder. (Fiorella ve hepimiz)

5- Roma İmparatorluğunun çökmesiyle kölelik biçim değiştirir. Efendiler artık besleyemedikleri köleleri azat ederler. Roma İmparatorluğunun Avrupa topraklarında, başına buyruk derebeylikler türemeye başlar. Azat edilmiş köleler, bu kez derebeyinin topraklarında ömür boyu çalışmaya mahkûm edilir. İlkçağ'ın "köle"si feodal dönemin "serf"i olmuştur. Serflerin çocukları, bağlı oldukları derebeyinin topraklarından ayrılamazlardı. Toprağı işlemek ve her yıl derebeyine büyük vergiler ödemek zorundaydılar. S erf hem başkaları için çalışır hem de ödeme yükümlülüğü altına girer. (Hepimiz)

6- Ortaçağ'ın bitiminde dünyanın yuvarlak olduğu öğrenildikten sonra denizler, yenedünyalar ve zenginlikler arayan Avrupalıların gemileriyle doldu. Amerika'ya ve Afrika'ya ayak basıldı. Avrupalılar çıktıkları her yerde hem toprağın kendisine hem de altındaki ve üstündeki zenginliklere el koydular. Böylece "koloniler" oluşmaya başladı. Artık bundan sonra kolonilerdeki yerliler beyazlar için çalışmalıydılar. Karşı çıkanlar öldürülüyor, boyun eğenler köle oluyor, pazarlarda satılıyordu. Uygur Avrupa'da bazı yazarlar bu durumun "utanç verici" olduğunu yazıp duruyordu. (Lorena, Cosetta ve hepimiz)

7- Fransız İhtilâline kadar durumda hiç bir değişiklik olmadı. İhtilâlden sonra kolonilerinde "resmî" köleliği kaldıran ülkeler şunlardır: 1791'de Fransa; 1834'te İngiltere; 1846'da İsveç, 1848'de Danimarka; 1850'de Portekiz; 1860'da Hollanda; 1872'de İspanya; 1889'da Brezilya.

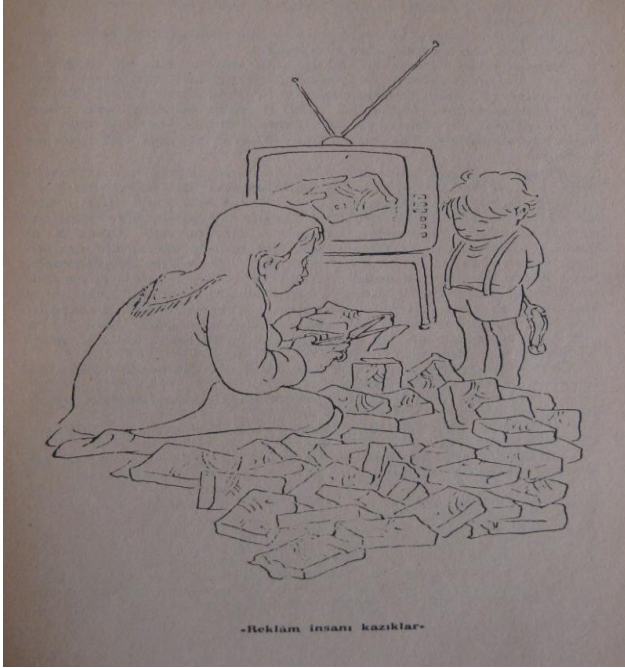
8- 1861-1865 yılları arasında Amerika'da köleliği kaldırmak isteyen Kuzeyle, sürmesini isteyen Güney arasında kanlı savaşlar patlak veriyor. İç savaş Kuzeylilerin galibiyetiyle sonuçlanıyor ve Lincoln 4.5 milyon Zenci köleyi azat ediyor. Birkaç gün sonra da tiyatrodaki bir kölelik yanlısı Güneyli tarafından öldürülüyordu. (Hepimiz)

9- 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu dünyanın hiç bir yerinde hiç bir adamın, bir diğeri köle olarak kullanamayacağını ilân ediyordu. (Öğretmen)

19. yüzyılda, bu kez hızla sanayileşerek değişen dünyada köle emeğine yer yoktu. Sanayileşmenin gelişmesiyle birlikte **“resmî!”** kölelik de kaldırılıyor. Dünyada artık **“işçi emeği”** kullanılıyor. Fakat Amerika Birleşik Devletlerinde, bütün endüstriyel gelişme ve teknolojik ilerlemeye rağmen Zencilere hâlâ köle muamelesi yapılıyor ve emekleri **“değersiz”** köle emeği gibi sömürülüyor. Tabii sanayileşmemiş olan Güney Afrika'da da durum aynıdır.

Dünyada Zenci işçilerin emekleri Beyaz işçilerin emekleriyle aynı **“değer”**de sayılmadığı sürece **“kölelik kalktı”** diyemeyiz. (Hepimiz).

REKLAMLARI İZLEDİNİZ...

“REKLAM İNSANI KAZIKLAR”

ÖZETLEYEN
CELAL SANCAR
22.08.2017
ANKARA